

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.76(477)

Скоморович І. Г., д.е.н., професор

Львівський національний університет імені Івана Франка

МІСЦЕ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

У статті проаналізовано процедуру створення інститутів спільного інвестування в Україні, яка включає взаємодію з регулюючими органами та випуск цінних паперів для формування ресурсів корпоративних та пайових інвестиційних фондів. Розглянуто види інститутів спільного інвестування, що передбачені українським законодавством. Здійснено порівняння структури та динаміки активів інвестиційних фондів за останні п'ять років та вивчено їхній портфель цінних паперів. Досліджено резидентність та статус інвесторів інститутів спільного інвестування. Обґрунтовано необхідність активізації діяльності інвестиційних фондів в напрямку діджиталізації своїх послуг.

Ключові слова: інститут спільного інвестування, корпоративний інвестиційний фонд, пайовий інвестиційний фонд, активи, цінні папери, інвестори, діджиталізація.

Скоморович І. Г.

МЕСТО ИНВЕСТИЦИОННЫХ ФОНДОВ НА РЫНКЕ ФИНАНСОВИХ УСЛУГ

В статье проанализирована процедура создания институтов совместного инвестирования в Украине, которая включает взаимодействие с регулирующими органами и выпуск ценных бумаг для формирования ресурсов корпоративных и паевых инвестиционных фондов. Рассмотрены виды институтов совместного инвестирования, предусмотренные украинским законодательством. Проведено сравнение структуры и динамики активов инвестиционных фондов за последние пять лет и изучены их портфели ценных бумаг. Исследованы резидентность и статус инвесторов институтов совместного инвестирования. Обоснована необходимость активизации деятельности инвестиционных фондов в направлении диджитализации своих услуг.

Ключевые слова: институт совместного инвестирования, корпоративный инвестиционный фонд, паевой инвестиционный фонд, активы, ценные бумаги, инвесторы, диджитализация.

Skomorovych I.

THE PLACE OF INVESTMENT FUNDS IN THE MARKET OF FINANCIAL SERVICES

The article analyzes the procedure of collective investment schemes establishment in Ukraine, that includes interaction with regulating authorities and issuance of securities for the sake of developing the resources of corporate and share investment funds. Types of collective investment schemes, envisaged by the Ukrainian legislation, are considered. The structure and the dynamics of investment fund assets over the last five years are compared as well as their securities portfolio is studied. The residency and the status of investors of collective investment schemes is studied. The need for activating investment funds towards digitalization of their services is substantiated.

Key words: collective investment institution, corporate investment fund, share investment fund, assets, securities, investors, digitalization.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Одним із сегментів ринку фінансових послуг є управління активами інститутів спільного інвестування (ІСІ), що полягає в акумулюванні коштів багатьох інвесторів, вкладенні їх в обрані активи та розподілі отриманих доходів серед учасників, які надали свої кошти для інвестування. ІСІ є важливими суб'єктами інвестиційних відносин у ринковій економіці, адже завдяки своїй інвестиційній діяльності здатні задовольнити потреби реального та фінансового секторів економіки у додаткових грошових ресурсах. З іншого боку, залучаючи кошти фізичних

та юридичних осіб, ІСІ дають їм змогу отримати додаткові доходи та мінімізувати ризик їхніх вкладень. Такий результат досягається завдяки професійному управлінню активами, що дозволяє у повній мірі застосовувати основний принцип інвестування – диверсифікацію.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретичним питанням, що стосуються спільного інвестування, присвячені наукові роботи таких вітчизняних науковців, як Вергелюк Ю., Івахненко І., Криниця С., Мацук З., Михайлик О., Науменко К., Шевченко А., Шпакович І., Щербина О., Яворська О. та ін. Необхідність наповнення національної економіки інвестиційними ресурсами потребує подальшого вивчення цього сегменту фінансового посередництва з акцентом на прикладних аспектах його функціонування в Україні.

Цілі статті. Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити активність ІСІ на інвестиційному ринку України та виявити, який вплив справила діджиталізація фінансових послуг на їхню діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В Україні ІСІ можуть створюватися у формі корпоративного або пайового інвестиційного фонду.

Корпоративним інвестиційним фондом (КІФ) є юридична особа, створена у формі акціонерного товариства, яка проводить виключно діяльність із спільного інвестування. Для створення КІФ випускають прості іменні акції, які існують лише в бездокументарній формі і які розміщують серед його засновників. Після цього відбувається реєстрація КІФ у органах державної реєстрації та внесення відомостей про фонд у Єдиний державний реєстр інститутів спільного інвестування, який веде Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). При цьому одним із документів, який поряд із статутом засновники КІФ подають до НКЦПФР, є регламент фонду. Він визначає порядок, строки, умови та особливості діяльності такого інституційного інвестора. Складовою регламенту, зокрема, є інвестиційна декларація. Саме у ній визначено основні напрями та обмеження інвестиційної діяльності КІФ.

Обов'язковою умовою діяльності КІФ є укладення ним договору з компанією з управління активами (КУА). Це господарське товариство, створене у формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, для якого діяльність з управління активами ІСІ на підставі ліцензії, що видається НКЦПФР, є виключним видом діяльності, за яку воно отримує відповідну винагороду. Одна КУА одночасно може управляти активами кількох ІСІ.

Для того, щоб не допустити недобросовісних операцій з боку КУА, українським законодавством встановлено низку обмежень, що стосуються угод з активами, які перебувають в управлінні компанією. Крім того, з метою захисту інтересів ІСІ та їхніх учасників передбачено, що КУА несе майнову відповідальність за завдані збитки. Вони відшкодовуються з резервного фонду компанії, що формується за рахунок її прибутку, а в разі недостатності резервного фонду – за рахунок іншого майна КУА.

Протягом року після моменту реєстрації КІФ у реєстрі ІСІ відбувається випуск акцій, що здійснюється з метою спільного інвестування. Реєстрацію їх та проспекту їхньої емісії в НКЦПФР проводить КУА, з якою КІФ має укладений договір про управління активами. Такі акції можуть бути лише іменними, а їхній випуск відбувається шляхом приватного або публічного розміщення компанією з управління активами або торговцем цінними паперами, з яким КУА уклала відповідний договір.

На відміну від КІФ, пайовий інвестиційний фонд (ПІФ) не є юридичною особою. Він є «сукупністю активів, що належать учасникам такого фонду на праві спільної часткової власності» [2]. Ініціатива утворення ПІФ належить КУА, яка управляє цими активами та обліковує їх окремо від результатів своєї господарської діяльності. Для створення ПІФ КУА розробляє його регламент, реєструє його та сам фонд в НКЦПФР. ПІФ вважають створеним з моменту внесення інформації про нього до реєстру ІСІ.

З метою залучення коштів інвесторів КУА випускає та розміщує (публічно або приватно, самостійно або через торговця цінними паперами) інвестиційні сертифікати ПФ, які, як і акції КІФ, є іменними та існують у бездокументарній формі. Інвестиційний сертифікат засвідчує право власності інвестора на частку в пайовому фонді та на отримання доходу у вигляді дивідендів.

При випуску цінних паперів ІСІ їхній емітент повинен зареєструвати проспект їхньої емісії в НКЦПФР. У випадку публічного розміщення акцій чи інвестиційних сертифікатів такий проспект підлягає оприлюдненню. Оплату цінних паперів ІСІ інвестори здійснюють грошима упродовж трьох робочих днів з моменту укладення договору про їхню купівлю. Законодавством України дозволена конвертація цінних паперів одного ІСІ в цінні папери іншого ІСІ, якщо активами обидвох ІСІ управляє одна КУА.

Особливістю створення ПФ є неможливість передбачення попиту на інвестиційні сертифікати, адже протягом шістьох місяців з дня реєстрації їхнього випуску КУА повинна сформувавши активи на суму принаймні 1250 мінімальних заробітних плат. З огляду на це, поки КУА не отримає від НКЦПФР повідомлення про те, що вимоги ПФ відповідають мінімальному обсягу активів, вона може лише приймати від інвесторів заявки на придбання інвестиційних сертифікатів. Якщо нормативу не буде досягнуто, їхній випуск НКЦПФР вважає таким, що не відбувся, а всі кошти, отримані пайовим фондом, КУА повертає інвесторам.

Отже, вітчизняні інститути спільного інвестування створюють у вигляді корпоративного або пайового інвестиційного фонду (табл. 1). Їхня діяльність неможлива без функціонування КУА, які здійснюють безпосереднє управління активами ІСІ. Дані, наведені в таблиці, показують, що в той час, коли кількість КУА за останні сім років зменшується, число ІСІ, які досягли мінімального обсягу активів залишається на одному рівні. Це свідчить про збільшення концентрації управління активами.

Таблиця 1

Кількість ІСІ та КУА в Україні протягом 2012–2018 рр., шт.*

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Всього кількість ІСІ	1544	1604	1569	1567	1625	1701	1783
Всього кількість ІСІ, які досягли мінімального обсягу активів	1222	1250	1188	1147	1131	1160	1228
з них кількість КІФ	256	262	237	254	288	333	413
кількість ПФ	966	988	951	893	843	827	815
Кількість КУА	353	347	336	313	295	284	296
Кількість ІСІ на одну КУА	4,37	4,62	4,67	5,01	5,51	5,99	6,02

* Побудовано автором за [1]

Крім КУА, іншою установою, що входить до інфраструктури обслуговування діяльності ІСІ в Україні, є зберігач активів ІСІ. Це установа, яка має ліцензію НКЦПФР на здійснення депозитарної діяльності зберігача цінних паперів і яка на підставі договору з КІФ або КУА, яка створила ПФ, веде для них рахунки у цінних паперах. При цьому, якщо ІСІ здійснює публічне розміщення своїх цінних паперів, то зберігачем має бути банк з кредитним рейтингом не нижче, ніж інвестиційний клас, а якщо лише приватне, то будь-яка уповноважена юридична особа. Зберігач повинен слідкувати, чи відповідають здійснювані операції з цінними паперами регламенту ІСІ, проспекту емісії та законодавству.

Для проведення розрахунків КІФ відкриває рахунок у банку, а кошти кожного ПФ обліковують на окремому банківському рахунку його КУА. У процесі своєї діяльності ІСІ також взаємодіють з оцінювачем майна, аудитором та Центральним депозитарієм цінних паперів.

Залежно від порядку провадження діяльності ІСІ є таких типів:

- відкриті – ІСІ або КУА, яка ним управляє, беруть на себе зобов'язання здійснювати викуп емітованих ними цінних паперів у будь-який час на вимогу учасників ІСІ;

- інтервальні – ІСІ або КУА, яка ним управляє, беруть на себе зобов'язання здійснювати викуп емітованих ними цінних паперів протягом обумовленого в проспекті емісії строку на вимогу учасників ІСІ;

- закриті – ІСІ або КУА, яка ним управляє, не беруть на себе зобов'язання здійснювати викуп емітованих ними цінних паперів до моменту припинення ІСІ.

Залежно від терміну своєї діяльності ІСІ є строковими та безстроковими. Строковими є ІСІ, що створюються на певний строк, визначений у їхньому регламенті. Зокрема, закриті ІСІ є лише строковими. Інші типи ІСІ можуть бути безстроковими, тобто створюватися на невизначений строк.

Крім того, ІСІ вважається диверсифікованим, якщо:

1) йому належить не більше 10 % випуску цінних паперів одного емітента;

2) у випадку купівлі ним більше 5 % випуску цінних паперів одного емітента вартість цього активу на момент його придбання не перевищуватиме 40 % вартості чистих активів такого ІСІ;

3) не менше, ніж 70 % загальної вартості його чистих активів становлять кошти, банківські метали, ощадні (депозитні) сертифікати, облігації підприємств та місцевих позик, державні цінні папери та цінні папери, які допущені до торгів на фондових біржах.

Ще одна класифікація ІСІ полягає у їхній спеціалізації та враховує напрямки інвестування ними коштів: фонди грошового ринку, фонди державних цінних паперів, фонди облігацій, фонди акцій, індексні фонди, фонди банківських металів. Подібний принцип поділу лежить в основі визначення кваліфікаційного виду ІСІ – ІСІ, який здійснює свої інвестиції лише в один із кваліфікаційних класів активів та кошти. Такими кваліфікаційними класами активів є [2; 3]: об'єднаний клас цінних паперів (цінні папери та кошти), клас нерухомості (нерухомість, майнові права на нерухомість у процесі будівництва та кошти), клас рентних активів (майно, майнові права, які перебувають у цивільному обороті), клас кредитних активів, клас біржових товарних активів та інші класи активів, визначені НКЦПФР.

Якщо ІСІ не підпадає під визначення диверсифікованого, спеціалізованого чи кваліфікаційного, то він є недиверсифікованим. Якщо ж такий недиверсифікований ІСІ є закритого типу і здійснює виключно приватне розміщення своїх цінних паперів, то він є венчурним фондом (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість ІСІ за видами та типами в Україні протягом 2012–2018 рр., шт.*

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Всього кількість ІСІ, які досягли мінімального обсягу активів	1222	1250	1188	1147	1131	1160	1228
Кількість КІФ	256	262	237	254	288	333	413
З них інтервальні диверсифіковані	2	2	2	2	0	0	0
закриті недиверсифіковані	110	90	75	63	55	53	51
закриті кваліфікаційні	0	0	0	0	0	0	1
венчурні	144	170	160	189	233	280	361
Кількість ПФ	966	988	951	893	843	827	815
З них відкриті диверсифіковані	41	38	26	21	15	14	13
відкриті спеціалізовані			4	5	5	5	6
інтервальні диверсифіковані	38	35	29	22	21	20	19
інтервальні спеціалізовані			1	2	3	3	3
закриті диверсифіковані	13	11	10	9	4	4	4
закриті недиверсифіковані	45	43	35	30	29	31	27
закриті спеціалізовані	0	0	0	1	1	1	1
закриті кваліфікаційні	0	0	0	0	0	1	1
венчурні	829	861	846	803	765	748	742

* Побудовано автором за [1]

Наведений у табл. 2 кількісний розподіл ІСІ за видами та типами пояснюється кількома чинниками. По-перше, у законодавстві України передбачено, що відкриті ІСІ можуть бути лише диверсифікованими та спеціалізованими, а інтервальні – ще й кваліфікаційними. По-друге, велика кількість венчурних фондів пояснюється перш за все, слабким інтересом звичайних інвесторів до участі в ІСІ. Це змушує їхніх засновників надавати перевагу приватному розміщенню своїх цінних паперів. З іншого боку, невелика кількість привабливих для інвестування активів не дозволяє ІСІ виконувати вимоги щодо диверсифікації своїх активів.

Для того, щоб визначити динаміку розвитку ІСІ в Україні, необхідно не лише прослідкувати темпи приросту їхніх активів, але й порівняти їх з основними макроекономічними показниками (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка активів ІСІ в Україні протягом 2012–2018 рр.*

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Активи ІСІ, млрд грн	157,2	177,5	206,4	236,2	230,2	275,5	296,8
Темпи приросту активів ІСІ, %	-	12,9	16,3	14,4	-2,5	19,7	7,7
Частка активів ІСІ у ВВП, %	11,2	12,1	13	11,9	9,7	9,2	8,3
Відношення активів ІСІ до активів банків, %	13,9	13,9	15,7	19,4	18,3	20,7	21,8
Рівень інфляції, %	-0,2	0,5	24,9	43,3	12,4	13,7	9,8

* Побудовано автором за [1; 4]

З табл. 3 видно, що незважаючи на майже щорічне (за винятком 2016 р.) абсолютне зростання активів діючих ІСІ, темпи їхнього приросту були меншими, ніж рівень інфляції, а частка активів ІСІ у ВВП держави, починаючи з 2015 р., постійно зменшувалася. Позитивним виглядає лише порівняння динаміки активів ІСІ з активами банківської системи України, які зростають ще меншими темпами.

ІСІ можуть формувати свої активи за рахунок коштів в національній та іноземних валютах, розміщених на поточних та вкладних рахунках в банках, банківських металах, об'єктів нерухомості, цінних паперів вітчизняних та іноземних емітентів, майнових та корпоративних прав, а також інших активів (табл. 4). Такі активи ІСІ оплачують за рахунок коштів спільного інвестування.

Таблиця 4

Структура активів ІСІ в Україні у 2014–2018 рр., %*

Показник	Відкриті ІСІ	Інтервальні ІСІ	Закриті ІСІ (крім венчурних)	Венчурні ІСІ	
Цінні папери	2014	65,33	74,81	53,07	27,31
	2015	64,98	70,55	31,82	20,2
	2016	67,26	74,81	27,3	21,49
	2017	67	81,3	24,9	15,9
	2018	69,9	86,7	12,2	10,7
Кошти	2014	23,08	14,21	6,44	1,5
	2015	23,58	9,9	11,63	1,44
	2016	24,83	14,43	15,6	1,39
	2017	26	13	15,2	1,3
	2018	24,9	9	7,1	1,2
Нерухомість	2014	-	-	0,2	2,22
	2015	-	-	0,17	2,71
	2016	-	-	0,2	2,87
	2017	-	-	0,2	2,7
	2018	-	-	0,2	3,3
Банківські метали	2014	1,74	0,76	-	0,01
	2015	2,37	-	0,03	-
	2016	0,92	-	0,04	-
	2017	1	-	0,02	-
	2018	1,2	-	0,02	-

продовження таблиці 4

1	2	3	4	5	6
Інші активи	2014	9,85	10,21	40,29	68,96
	2015	9,06	19,55	56,34	75,65
	2016	6,99	10,76	56,9	74,26
	2017	6	5,7	59,6	80,1
	2018	4	4,3	80,6	84,8

* Побудовано автором за [1]

Статистичні дані свідчать, що склад активів ІСІ дещо відрізняється залежно від його типу. Зокрема, у той час як відкриті та інтервальні ІСІ змушені більшість своїх активів утримувати в більш ліквідних цінних паперах та залишках на рахунках в банках, закриті ІСІ можуть собі дозволити шукати прибутковіші напрямки вкладень. Крім того, не дивлячись на те, що для венчурних ІСІ встановлені дещо ліберальніші вимоги до складу активів, в них левову частку становлять інші активи, які включають переважно дебіторську заборгованість (у тому числі позики) та корпоративні права.

Активи ІСІ не можуть включати:

- 1) цінні папери інших ІСІ;
- 2) приватизаційні цінні папери;
- 3) договори про участь у фонді фінансування будівництва;
- 4) цінні папери, випущені КУА, зберігачем активів ІСІ, Центральним депозитарієм цінних паперів, оцінювачем майна та аудитором ІСІ;
- 5) цінні папери, випущені пов'язаними особами КУА, зберігача активів ІСІ, Центрального депозитарію цінних паперів, оцінювача майна та аудитора ІСІ;
- 6) цінні папери іноземних емітентів, не допущені до торгів на жодній з визначених НКЦПФР іноземних фондових бірж;
- 7) іпотечні облігації, облігації підприємств та місцевих позик, кредитний рейтинг яких не відповідає інвестиційному рівню, на суму більше, ніж 20 % вартості активів ІСІ;
- 8) кошти і банківські метали на поточних і вкладних рахунках у банках, кредитний рейтинг яких не відповідає інвестиційному рівню, на суму більше, ніж 20 % вартості активів ІСІ;
- 9) векселі та ощадні (депозитні) сертифікати на більше, ніж 10 % вартості активів ІСІ;
- 10) товаророзпорядчі цінні папери, заставні;
- 11) сертифікати фондів операцій з нерухомістю.

На венчурні фонди розповсюджується обмеження, встановлені у перших чотирьох перелічених пунктах. Крім того, венчурні фонди можуть надавати позики, проте лише юридичній особі, не менше 10 % статутного капіталу якої належить такому ІСІ.

З огляду на те, що головне призначення ІСІ полягає у спільному інвестуванні коштів у фондові активи, найбільший інтерес викликає портфель цінних паперів (табл. 5), сформований українськими інвестиційними фондами.

Таблиця 5

Портфель цінних паперів ІСІ в Україні у 2014–2018 рр.*

Вид цінного паперу	2014		2015		2016		2017		2018	
	вартість, млрд грн	частка, %	вартість, млрд грн	частка, %	вартість, млрд грн	частка, %	вартість, млрд грн	частка, %	вартість, млрд грн	частка, %
Акції	34,4	58,2	26,2	53,8	28,2	56,3	21,5	50,4	12,8	39,6
Векселі	15,9	26,9	13,2	27,1	12,7	25,3	11,7	27,4	9,2	28,6
Деривативи	0,08	0,1	0,07	0,1	0,24	0,5	0,86	2,0	1,47	4,6
Заставні	0,02	0,03	0,02	0,04	0,012	0,02	0,01	0,02	0,00	0,0
Облігації державні	0,33	0,6	0,29	0,6	0,43	0,9	0,5	1,2	0,76	2,3
Облігації місцеві	0,0008	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0
Облігації підприємств	8,38	14,2	8,9	18,3	8,5	17	8,11	19,0	8	24,9
Всього	59,13	100	48,71	100	50	100	42,7	100	32,2	100

* Побудовано автором за [1]

Аналіз табл. 5 свідчить, що портфель цінних паперів ІСІ в Україні в цілому відображає головні тенденції, які характерні для розвитку вітчизняного фондового ринку протягом останніх п'яти років. Зокрема, загальне зменшення вартості портфеля цінних паперів в основному відбулося за рахунок зменшення вкладень в акції (в абсолютному вираженні – на 21,64 млрд грн), що призвело до того, що їхня частка впала на 18,6 %. Таке радикальне зменшення частки акцій у портфелі насамперед викликане посиленням вимог НКЦПФР до їхньої емітентів та усуненням з ринку «сміттєвих» цінних паперів. Заборона торгувати векселями на фондових біржах спричинила поступове зменшення зацікавленості ІСІ в такому виді цінного паперу (в абсолютному вираженні – на 6,7 млрд грн). Значне зростання частки облігацій підприємств у портфелі цінних паперів (на 10,7 %) викликане загальним зменшенням цього портфеля, адже в абсолютному вираженні вартість корпоративних облігацій навіть зменшилась (на 0,38 млрд грн). Цікаво, що приблизно на таку ж суму зросли вкладення ІСІ в державні облігації. При цьому найбільший приріст вартості ОВДП в портфелі цінних паперів спостерігався у 2018 р., що також цілком відповідає тенденціям, що характерні для фондових операцій в Україні.

Учасниками ІСІ, тобто власниками цінних паперів, випущених ІСІ або КУА, які ними управляють, можуть бути юридичні та фізичні особи, резиденти та нерезиденти. Не можуть бути учасниками ІСІ держава, територіальні громади, а також юридичні особи, в яких частка державної або комунальної власності перевищує 25 %. Фізичні особи можуть стати учасниками венчурного фонду, якщо вони купують цінні папери такого ІСІ на суму не менше, ніж 1500 мінімальних місячних заробітних плат станом на 1 січня 2014 р., а кваліфікаційного ІСІ, якщо вартість придбаного пакету цінних паперів не менше 100 мінімальних місячних заробітних плат станом на 1 січня 2014 р. (табл. 6).

Таблиця 6

Кількість та частка інвесторів в ІСІ в Україні станом на кінець 2018 р.*

Фонди	Резиденти				Нерезиденти			
	Юридичні особи		Фізичні особи		Юридичні особи		Фізичні особи	
	к-сть	частка	к-сть	частка	к-сть	частка	к-сть	частка
Відкриті	19	9,3	1622	77,8	8	12,7	1	0,2
Інтервальні	18	12,8	249822	85,3	1	1,9	18	0
Закриті (крім венчурних), у т. ч. з публ. емісією прив. емісією	356	15,5	3794	76,7	24	7,7	8	0,1
	164	39,9	3735	13,7	15	46,3	8	0,1
	192	10,8	59	88,9	9	0,3	0	0
Венчурні	2890	65,6	572	10,9	386	23,3	9	0,2
Всього	3283	-	255810	-	419	-	36	-

* Побудовано автором за [1]

Не дивлячись на переважаючу чисельну більшість вітчизняних інвесторів-фізичних осіб, кількість яких становить 98,56 % від загальної кількості учасників ІСІ, статистика Української асоціації інвестиційного бізнесу свідчить, що найактивнішими інвесторами є юридичні особи-резиденти. Проте необхідно зауважити, що їхня частка у вкладеннях в ІСІ з 2012 р. до 2018 р. зменшилася з 81 до 62,3 % чистих активів усіх ІСІ [1].

Одним з можливих напрямків розвитку діяльності ІСІ в Україні повинно стати переведення їхньої взаємодії зі своїми клієнтами у цифровий формат, тим більше, що Закон України «Про інститути спільного інвестування» вимагає від КУА розмішувати

інформацію про функціонування корпоративних та пайових фондів, якими вони управляють, на своїх веб-сайтах. Крім того, дані про видані КУА ліцензії на здійснення професійної діяльності з управління активами є на сайті НКЦПФР та Української асоціації інвестиційного бізнесу (УАІБ), яка є саморегулювальною організацією, що об'єднує професійних учасників фондового ринку.

Станом на червень 2019 р. на сайті УАІБ є інформація про 295 КУА, з яких ми розглянули 148 веб-сайтів, що становить більше 50 %. Огляд засвідчив, що переважна більшість КУА відносяться до їхнього наповнення формально, адже оприлюднюють виключно ті відомості, які вимагає законодавство: дозвільні документи, фінансову звітність, перелік осіб, які обслуговують фонди, тощо. Близько 20 сайтів КУА містять загальну інформацію про послуги, які вони надають, ознайомлюють з діяльністю ІСІ, наводять аргументи на користь спільного інвестування та 5 КУА вказують на сайті вартість чистих активів фондів та її динаміку. Лише 8 КУА розміщують на своїх сайтах послідовність кроків, які повинен зробити клієнт для того, щоб стати учасником фонду. При цьому всі наголошують на тому, що клієнти повинні для цього відвідати офіс КУА, один з них пропонує надсилати необхідні документи поштою і ще один робить можливим співпрацю з клієнтом через використання і накладення електронного цифрового підпису на договори купівлі-продажу цінних паперів ІСІ.

Висновки. Незважаючи на велику кількість ІСІ в Україні, їхня активність на ринку фінансових послуг явно недостатня для забезпечення інвестиційними ресурсами національної економіки. Головними перешкодами для їхньої діяльності є невелика кількість інструментів вітчизняного фондового ринку, низький рівень заощаджень домогосподарств та незначний рівень проникнення діджиталізації у взаємовідносини між учасниками і управляючими ІСІ.

Список бібліографічного опису:

1. Квартальні та річні огляди ринку управління активами/Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. URL: http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart.html.
2. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5080-VI/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.
3. Положення про склад та структуру активів інституту спільного інвестування: Рішення НКЦПФР від 10 верес. 2013 р. № 1753/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1689-13>.
4. Статистична інформація / Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References:

1. Kwartalni ta richni oglyady rynku upravlinnya aktyvamy [Quarterly & Annual Asset Management Industry Reviews]. Ukrayinska Asotsiatsiya Investytsiynogo Biznesu. Retrieved from http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart.html. [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrayiny "Pro Instytuty spilnogo investuvannya" pryiniaty 05 lyp. 2012 roku № 5080-VI [Law of Ukraine "On Collective Investment Institutions" from July 5, 2012, № 5080-VI]. Verhovna Rada Ukrayiny. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>. [in Ukrainian].
3. Polozhennya pro sklad ta strukturu aktyviv instytutu spilnogo investuvannya, uhvalene Riszenniam NKCPFR 10 veres. 2013 roku № 1753. [Regulation "On Composition and Structure of Assets of Collective Investment Institutions", approved by the Resolution of NSSMC from September 10, 2013, № 1753]: Verhovna Rada Ukrayiny. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1689-13>. [in Ukrainian].
4. Statystychna informatsiya [Statistical information]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].

DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-1-17>